

Воронкова В. Г., д.ф.н., професор,
Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя, Україна

ВЗАЄМОДІЯ ЛЮДИНИ, ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ

Громадянське суспільство в сучасному українському суспільстві ще не сформовано, знаходиться в хаотичному стані, несвідомого руху, в якому особистісна позиція самореалізації людини ще не знаходить свого вираження у свідомій і цілеспрямованій діяльності по перетворенню і саморозвитку самого себе і суспільства в цілому. Але головне у цьому процесі – не загубити людину, тому що заради людини розбудовується суспільство, увесь уклад загальнодержавного та приватного буття нації. Суб'єкт розвинутого громадянського суспільства – це джерело цілеспрямованої активності, носій предметно-практичної діяльності, оцінки і пізнання; це люди на вищому рівні активності, що відкривають буття і самореалізують свою самосвідомість; це єдність всіх якостей людини – природних, соціальних, суспільних, індивідуальних. Основ-

ною характеристикою суб'єкта являється переживання самого себе як суверенного джерела активності, здатного у певних межах здійснювати зміни оточуючого світу і самого себе. Суспільний суб'єкт може здійснювати свою діяльність і реалізовуватися у діяльності і у бутті кожного конкретного індивіда, визначатися через своє відношення до іншої людини; представляючи собою своє «Я», одиничне, всезагальне, колективне. Об'єкт, навпроти, це те, що протистоїть суб'єкту, на що направлена предметно практична – оціночна і пізнавальна діяльність суб'єкта. Суб'єкт-об'єктна позиція являється першою сходинкою у виокремленні суб'єкта з оточуючого світу, а саме громадянського суспільства, в основі якого формування власної свідомості і самосвідомості як нації, так і окремої людини, свого власного «Я». Стрижень консолідації українського соціуму слід шукати знизу, тобто в громадських організаціях, об'єднаннях, тому громадянське суспільство як колективний суб'єкт націотворення може буде сформоване при умові подолання міжособистісної роз'єднаності, заміні суб'єкт-об'єктної взаємодії між людьми на суб'єкт-суб'єктну, в якій людина виступає як певна сукупність функцій, що буде сприяти процесу співрозвитку і саморозвитку. Громадянське суспільство як суспільство рівноправних людей, у якому людина вільно проявляє свою особистість, творчу ініціативу, суспільство рівних можливостей, вивільнене від адміністративної регламентації, оптимально поєднує людино-націо-державоцентричність на засадах паритетного захисту людини і нації. Законодавче визнання юридичної рівності на основі наділення їх правами і свободами – головна ознака і основа громадянського суспільства. На відміну від держави громадянське суспільство представляє собою систему багатоманітних зв'язків і відносин громадян, їх об'єднань, союзів, що базуються на рівності і особистій ініціативі громадян. Відмінність від попередніх досліджень полягає в екстраполяції поняття соціоантропологічної парадигми у механізм громадянського суспільства направлена на відтворення людини як родової істоти.

Проблемна ситуація у дослідженні даного соціального феномена полягає у тому, що формування системи суб'єкт-суб'єктних відносин відбувається завдяки взаємодії людини, держави і громадянського суспільства, що сприяє підвищенню ефективності всіх його складових. Громадянське суспільство як система найвищої міри соціальної саморегуляції, що сама себе підтримує через суспільні підсистеми і сприяє відновленню, корекції та удосконаленню всіх підсистем, сприяє вмінню зберігати соціальну рівновагу суспільного середовища і знаходиться у ситуації постійних змін. Гіпотеза дослідження полягає у тому, що система громадянського суспільства являє собою складне утворення, у якому ще не сформована суб'єкт-суб'єктна взаємодія, але сумісна взаємодія двох типів відносин повинна ще формуватися, щоб забезпечити ефективну саморегуляцію і динаміку розвитку об'єкта.

Взаємодія людей може бути ефективною лише у тому випадку, якщо її учасники являються взаємно значимими. Поняття «суб'єкт-суб'єктного відношення» означає наявність прямого зв'язку між окремими індивідами чи людськими спільнотами (народами, етносами). Власне «Я» позначається у процесі виділення суб'єкта і об'єкта, коли людина починає усвідомлювати себе окремою істотою у світі, суспільстві, своєму бутті. Колективний суб'єкт не виникає як механічне поєднання багатьох «Я», а виникає у процесі єдиної направленості суб'єктів на певні цілі, які вони сумісно реалізують саме на цьому етапі, коли відбувається усвідомлення окремими суб'єктами своєї єдності, коли формується полі-суб'єкт чи «ми-концепція». І чим далі ми будемо звеличуватися по сходинкам узагальнення суб'єктів у єдиному ціле покладанні, тим більше ми будемо об'єднані і стверджуватися, виражаючи єдине «Я». Ці відносини переважно є матеріальними, тому що людина є учасником не тільки суб'єкт-суб'єктних, але й суб'єкт-об'єктних відносин, проте проявляється різними своїми сторонами. Суб'єкт-суб'єктне відношення передбачає у першу чергу взаємозв'язок і емоційно-духовну взаємодію людей, напроти, об'єкт-об'єктне відношення використовує тілесно-фізичні властивості людей. Коли людина реалізує не стільки свої інтелектуальні, скільки тілесні властивості, то виступає скоріше об'єктом відносин, а для суб'єктних відносин необхідна обопільна спрямованість одного суб'єкта на іншого, і як така, що передбачає взаємодію, взаємопроникнення, а не просто вплив суб'єкта на об'єкт.

Література

1. Сидоренко С.В. Теоретико-методологічні засади глобального громадянського суспільства / С.В.Сидоренко // Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: Філософські науки. – К.: КУТЕП, 2012. – Вип. 13. – С.127–140.